

THOMAS WILSON CATHCART s-a născut în 1940, a absolvit Liceul Needham din Massachusetts în 1957 și Harvard College în 1961. A urmat cursuri la diverse seminarii teologice, printre care University of Chicago Divinity School, McCormick Theological Seminary și Bangor Theological Seminary. După încheierea studiilor a lucrat în asistența socială, ocupându-se de membri ai grupărilor din Chicago, a fost șef al comitetului executiv al Spitalului Mercy din Portland și a manageriat un cămin filantropic pentru persoanele infectate cu HIV/SIDA. *Platon și ornitorincul...*, scrisă împreună cu prietenul său de o viață Daniel Martin Klein, a fost inițial refuzată de patruzeci de edituri. Acceptată spre publicare de Harry N. Abrams, a devenit la scurt timp bestseller internațional, fiind tradusă în peste douăzeci de limbi.

DANIEL MARTIN KLEIN s-a născut în 1939 și a studiat împreună cu Thomas Wilson Cathcart la Liceul Needham din Massachusetts și la Harvard College. A lucrat ca scenarist pentru emisiuni umoristice și concursuri televizate, scriind texte pentru comici ca Flip Wilson, Lily Tomlin și David Fry. A publicat peste treizeci de volume, atât ficțiune, cât și non-ficțiune, printre care și o serie polițistă cu Elvis în rol de detectiv. După succesul volumului *Platon și ornitorincul...* și al continuării intitulate *Aristotel și furnicarul...*, el și Cathcart au căpătat porecla „Tipii cu filosofia”. În prezent lucrează la cel de-al treilea volum de filosofie prin bancuri, intitulat *Heidegger and a Hippo Walk through Those Pearly Gates*. Ambii trăiesc în New England alături de soțiile lor.

THOMAS CATHCART & DANIEL KLEIN

ARISTOTEL ȘI FURNICARUL MERG LA WASHINGTON...

mic antitratat de abureală politică

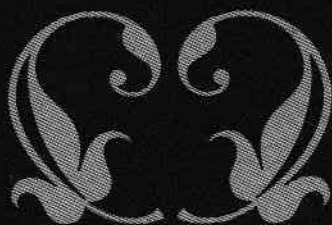
traducere din limba engleză
ADRIANA BĂDESCU

Ediția a II-a

NEMIRA

CUPRINS

Introducere	7
I. Strategia discursului înșelător	17
II. Strategia „Ba pe-a mă-tii“	65
III. Strategia jocului de picioare elegant	103
IV. Strategia <i>Star Trek</i>	129
V. Extra Credit	149
VI. Dezbaterile	165
Test	169
Biografii selectate ale aburitorilor	172
Credite ilustrații	179
Mulțumiri	181

I

STRATEGIA DISCURSULUI ÎNȘELĂTOR

Cum să aburești cu exprimarea ambiguă

EROAREA LUNETISTULUI TEXAN

Un politician cu adevărat abil, demn de a fi supranumit Mare Păcălici, știe că o eficientă modalitate de a ne prosti este iuteala de mână verbală, capabilă să ne distragă atenția de la diverse neajunsuri, cum ar fi adevărul deficitar. Și un mod artistic de a strecura un adevăr deficitar într-o argumentație este acela de a reformula întregul context care face ca o afirmație să fie adevărată – vechea Schimbare Epistemologică Pronto.

Ascultați-i pe acești trei arbitri de baseball discutând despre felul în care „strigă” loviturile nepermise.

ARBITRUL 1: Eu le strig cum le văd!

ARBITRUL 2: Eu le strig așa cum sunt!

ARBITRUL 3: Nu sunt nimic până când nu le strig eu!

LIBRIS | We know books

Arbitrul 3 este un tip care știe că are autoritatea de a defini realitatea așa cum vrea el.

La fel este și Dick Cheney. Ca orice alt aburitor de calitate, el știe cum să exploateze stratagema lunetistului texan sau, așa cum îi spun logicienii, *eroarea* lunetistului texan. Vice-președintele sau, cum îl numesc logicienii, vicepseudolog, este un veritabil specialist al acestei stratageme:

Păi, dacă mă uit bine, văd că este în realitate o afirmație care zice că există zone ale Irakului în care lucrurile merg destul de bine. De fapt, am vorbit chiar ieri cu un prieten care a parcurs cu mașina drumul de la Baghdad la Basra, vreme de șapte ore, și a constatat că situația s-a ameliorat considerabil față de acum aproximativ un an, validând într-un fel opinia britanicilor, anume că au înregistrat progrese în sudul Irakului și că deci își pot retrage o parte din efective.

Vicepreședintele DICK CHENEY, comentând știrea că britanicii vor începe să-și retragă trupele din Irak, februarie 2007

Noi considerăm acest lucru un succes.

Purtătorul de cuvânt al Consiliului Național de Securitate al SUA, GORDON JOHNDROE, comentând aceeași știre, februarie 2007

Cum dai o altă față unui eșec răsunător? Să zicem că ești implicat într-un război pe care l-ai promovat ca fiind un conflict între o „Coaliție Voluntarilor” și o „amenințare teroristă”? Să mai spunem și că „amenințarea teroristă” pare din ce în ce mai mult un război civil. Și că doar un singur membru al coaliției tale era

dispus de la bun început să angajeze un număr semnificativ de militari. Să menționăm că o altă țară tocmai a anunțat că este pe cale să înceapă retragerea trupelor proprii din conflict. Să mai zicem și că toate acestea se întâmplă exact atunci când tu te străduiești să-ți convingi compatrioții că ar trebui angajate *mai multe* trupe în luptă. E o problemă, nu-i așa?

Nu și dacă ești un lunetist texan. Fiindcă apelezi la același truc pe care-l foloseai în adolescență pentru a-ți impresiona amicii cu precizia ta. Tragi câteva gloanțe în ușa hambarului și *pe urmă* desenezi o țintă în jurul lor. „Hei, băieți, vedeți aici? De fiecare dată chiar în centru!” Spui că rezultatul-plească e exact obiectivul pe care l-ai vizat de la bun început. Și printr-o schimbare pronto, eșecul se transformă într-un succes.

E ca și când (pentru a da un exemplu la întâmplare al erorii cu lunetistul texan) după ce și-a împușcat gazda, pe Harry Whittington, în față, gât și piept, cu alică, la Armstrong Ranch, în sudul Texasului, Cheney ar fi zis: „Asta ilustrează politica noastră externă, de tipul «întâi tragi și pe urmă întrebi».”

În ceea ce-l privește pe încrezătorul Gordon Johndroe pe care l-am amintit, el a continuat spunând: „Condițiile din Basra s-au îmbunătățit suficient pentru a putea transfera într-o proporție mai mare controlul în mâinile irakienilor. [...] Statele Unite intenționează să cedeze responsabilitatea forțelor de securitate irakiene și să-și reducă efectivele proprii din Irak.”

În regulă, să-i dăm diavolului ce-i aparține. În conformitate cu majoritatea comentatorilor, situația în Basra s-a îmbunătățit într-adevăr într-o asemenea măsură, încât

LIBRIS | We know books

o retragere a trupelor putea fi luată în considerare. Dar n-ar fi trebuit ca respectivul membru al coaliției să se fi oferit să-și redirecționeze respectivele trupe într-o regiune în care situația nu era atât de roză? Să zicem la Baghdad sau la Anbar, unde factorul suprem de decizie se pregătea să expedieze alți douzeci și una de mii cinci sute de militari americani?

Nu???

Chiar în centru!

IGNORATIO ELENCHI (Ignorarea chestiunii)

Unul dintre marii maeștri ai aburelii politice este fostul secretar de stat al Apărării, Donald Rumsfeld, omul care nu numai că s-a năpustit asupra presei fiindcă n-a priceput cum stau lucrurile (în versiunea lui), dar care s-a bazat pe faptul că ziariștii (și toți ceilalți pe lângă ei) nu vor pricepe cum stau lucrurile, ca să-și poată impune el punctul de vedere. Să luăm, de pildă, această referire la un clasic al genului:

În după-amiaza zilei de miercuri (după 11 septembrie), secretarul Apărării, Rumsfeld, vorbea despre extinderea obiectivelor urmărite de reacția noastră (față de Al-Qaeda) și despre „obținerea Irakului”. Secretarul de stat Powell a ripostat, insistând pe focalizarea asupra Al-Qaeda... [dar] Rumsfeld s-a plâns că nu există în Afghanistan ținte potrivite pentru a fi bombardate și că ar trebui să ne

*gândim la bombardarea Irakului care, susținea el, dispune de ținte mai bune.**

RICHARD CLARKE, *Against All Enemies:
Inside America's War on Terror*

Ținte mai bune? Clarke nu și-a putut crede urechilor:

„Mi-am spus că e ceva aici ce nu pricep”, am răbufnit [către Colin Powell]. „După ce am fost atacați de Al-Qaeda, a ne duce acum și a bombarda Irakul în chip de răspuns ar fi ca și cum am fi invadat Mexicul după ce ne-au atacat japonezii la Pearl Harbor.”

Rumsfeld folosește aici vechiul truc numit *ignoratio elenchi* („ignorarea chestiunii”). La petreceri și în dormitor, numele lui e altul: „schimbarea subiectului” sau „ocolirea problemei”. În *ignoratio elenchi*, șpilul e să afirmi un lucru care în sine ar putea fi corect („armata preferă întotdeauna să lovească cele mai accesibile ținte”), folosindu-l însă pentru a susține o concluzie cu care nu are nici o legătură („deci hai să bombardăm o cu totul altă țară, care are ținte mai accesibile”). Este aceeași tactică pe care o folosește procurorul într-un caz de omucidere, când perorează pe larg despre cât de cutremurătoare a fost crima – un element care nu are nimic de-a face cu vinovăția sau nevinovăția acuzatului.

Clarke a declarat în emisiunea *60 Minutes* de la CBS că la început a crezut că domnul Rumsfeld glumește – o reacție firească ținând cont că există chiar o anecdotă clasică ce ilustrează perfect această *ignoratio*:

* În toate materialele citate, acolo unde am vrut noi să subliniem o idee, am folosit litere aldine.

În timp ce își face plimbarea de seară, un tip îl vede pe
amicul său, Joe, stând în patru labe sub un stâlp de iluminat.

- Ce cauți acolo, Joe? îl întreabă el.
- Mi-au căzut cheile de la mașină.
- Aici?
- Nu, în tufișul de colo. Dar lumina e mai bună aici.

ATI CUMPARA UN COSTUM DE HAINE
DE LA INDIVIDUL ĂSTA?

Un exemplu cunoscut al fenomenului de tip „lumina
e mai bună aici“ este cel al rapoartelor bursiere zilnice
din presă. Scopul lor declarat este acela de a ne arăta cum
merge economia în ziua respectivă, dar orice specialist
v-ar spune că ele dezvăluie doar o fracțiune din imaginea
economică generală; nu citim, spre exemplu, rapoarte zil-
nice privind numărul americanilor care coboară sub pra-
gul sărăciei sau care și-au pierdut slujba în ziua aceea.
Motivul nu este doar unul de ordin politic; de fapt, cifrele
respective nu sunt disponibile zilnic, fiind mult mai greu
de cuantificat. Infinit mai simplu este să citești valorile
înscrise pe panoul de afișaj de la Bursa din New York.
Lumina e mai bună acolo.

ARGUMENTUM AD ODIUM (Argument derivat din ură)

Nici domnul Rumsfeld și nici majoritatea colegilor săi
nu sunt niște capete pătrate; și atunci, cum a fost posibil

ca secretarul Apărării să vină în fața lor cu un asemenea argument nebunesc? Nu cumva Rumsfeld se baza pe faptul că, pentru administrația pe care o reprezenta, Irak era un cuvânt urât, iar cuvintele urâte acoperă multe scăpări ale logicii? Această strategie a discursului ambiguu este cunoscută ca „argument derivat din ură”, *argumentum ad odium*. Mai simplu spus, este o eroare logică prin care cineva încearcă să câștige o dispută exploatând sentimentele deja existente de animozitate și dușmănie. Iar aceste sentimente erau prezente, desigur, din belșug după tragicele evenimente din 11 septembrie. Furia și dușmănia pluteau în aer.

Probabil că Rumsfeld nu ar fi propus invadarea Mexicului în 1941, în ciuda aprecierii corecte a lui Clarke, că există o similaritate logică între cele două situații. Motivul? În privința Mexicului, lipsea un factor: *odium*. Nici un american nu avea pică pe mexicanii. Dar cu Irakul era o cu totul altă poveste. Americanii se luptaseră cu irakienii cu numai câțiva ani înainte, așa că aveau *odium* din belșug față de ei. Iar faptul că Rumsfeld a fost capabil să propună (și mulți dintre colegii lui să accepte) un asemenea argument trăsnet demonstră nivelul atins de *odium*.

ARGUMENTUM AD IGNORANTIAM (Argument derivat din ignoranță)

Exact când credeam că Rummy n-ar putea s-o facă mai lată (cu un plus de echivoc, să spunem), a făcut-o și mai și:

Absența dovezii nu e similară cu dovada absenței. [...] Simplul fapt că nu dispui de dovezi care să arate că un lucru există nu înseamnă că ai dovezi că lucrul respectiv nu există.

Fostul secretar al Apărării, DONALD RUMSFELD,
despre armele de distrugere în masă din Irak

Cu aceste cuvinte, Rumsfeld a executat echivalentul verbal al unui triplu lutz în patinaj. Sub pretextul că ne arată cât de aiurit este un sofism, se dedă la altul, mult mai subtil. Un adevărat geniu!

Dar să începem cu eroarea prin care domnul Rumsfeld a pus punctul pe „i”. Numit „argument derivat din ignoranță” (*argumentum ad ignorantiam*), poate fi exprimată astfel: faptul că nu știi dacă o afirmație este adevărată e considerat o dovadă că este falsă. Altfel spus, cei care deduc că Irakul nu deține arme de distrugere în masă din simplul fapt că nu s-a găsit nici o astfel de armă comit o gravă eroare de ordin logic – o eroare care amintește bine de cei care, în Evul Mediu, declarau: „Nu văd nici o dovadă că Pământul se rotește în jurul Soarelui, așa că sigur nu se rotește.” Nu în mod necesar, desigur, iar secretarul Apărării a adus deci un argument valabil.

Senatorul Joseph McCarthy era un veritabil maestru în utilizarea *argumentum ad ignorantiam*. Susținând că un membru al guvernului era comunist, senatorul afirma: „Nu dispun de prea multe informații în acest sens, cu excepția declarației cu titlu general a agenției că în arhivele ei nu există nimic care să contrazică legăturile lui cu comuniștii.” *Ești marț!*

Dar Rumsfeld are dreptate până la un punct. Fiindcă la un moment dat absența dovezii chiar *devine* o dovadă a absenței. Copernic avea o sumedenie de dovezi că Pământul se rotește în jurul Soarelui, numai că nu erau dovezi banale și ușor de recunoscut de oricine. Dacă nu ar fi dispus însă de nici o dovadă, de *nici un tip*, noi am fi avut *tot dreptul* să considerăm că teoria lui trebuie considerată greșită.

CÂND ABSENȚA DEVINE DOVADĂ

Doi arheologi, un grec și un egiptean, discută încercând să decidă care dintre ei provine dintr-o civilizație antică mai avansată. Grecul se laudă:

– Când făceam săpături în Corint, am găsit fire de cupru îngropate sub case. Asta demonstrează că grecii aveau deja telefonie în secolul al VI-lea înainte de Cristos!

La care egipteanul replică:

– Păi, noi, la Gizeh, am excavat un sat antic și n-am găsit deloc fire, ceea ce dovedește că ai noștri trecuseră deja la telefonie fără fir!

Acesta-i motivul pentru care cei mai mulți dintre noi nu cred în existența spiridușilor, a sirenelor ori a zânelor: nu dispunem de dovezi acceptabile de nici un tip care să sugereze că asemenea creaturi există. Domnul Rumsfeld ar putea însă replica și în acest caz: „Stați puțin, absența dovezii nu e similară cu dovada absenței!” Sfatul nostru: „Domnule secretar al Apărării, nu credem că vreți să vorbim despre asta!”

– La naiba, a fost un miraj!